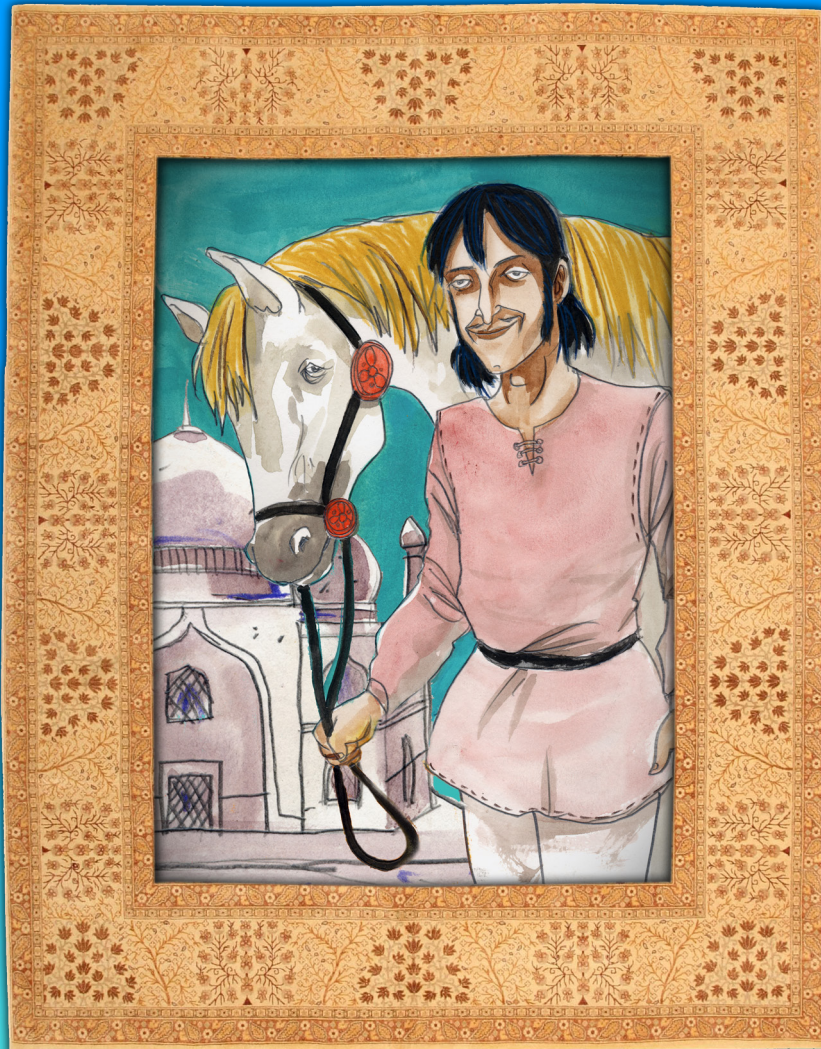

Ravi Xanó, un gitano de l'Índia

Conte gitano
NOUS MATERIALS DIDÀCTICS

Quim Arnal

Altres Pobles / Altres Contes

www.altrespoblesaltrescontes.com

Índex

Presentació	3
Continguts, objectius, metodologia	4
Activitats didàctiques:	
El conte d'en Ravi Xanó	7
Comprensió lectora	10
L'origen històric dels gitans	12
Treballem la llengua	14
Oficis històrics i actuals	17
Societat gitana	19
Les arts gitanes	20
Audició musical, del flamenc a la rumba	22
Nòmades i sedentaris	26
Pensem en grup: tòpics i prejudicis	28
"E aver rromà"	30

Autor: Quim Arnal

kim.arnal@gmail.com

Maquetació i versió informàtica: Hans Hansen

www.hanshansen.es

Il·lustracions: Santos de Veracruz & Tubabu Jelitigui

Agraïments especials a tota la comunitat educativa

organitzadora i usuària del programa "Altres pobles, Altres Contes"

Aplicació didàctica: **www.altrespoblesaltrescontes.com**

Presentació de nous materials

Teniu a les mans, o impressionat a la pantalla de l'ordinador, el nou dossier didàctic de l'activitat-espectacle: **"Ravi Xanó, un gitano de l'Índia"**. Com sabeu, aquesta proposta forma part de la trilogia d'activitats i espectacles "Altres Pobles, Altres Contes", adreçades als alumnes de cicle mitjà de l'educació primària.

Aquesta activitat-espectacle té un llarg recorregut per un munt d'escoles del Baix Llobregat, el Barcelonès i el Vallès Occidental, especialment. Són més de 10 anys oferint una proposta de qualitat que ha estat mereixedora d'una gran acceptació per part del públic.

"Ravi Xanó, un gitano de la Índia" (conte gitano), és un dels camins que ens permet treballar amb els nostres alumnes, a l'aula, les relacions interculturals. L'activitat és doble:

- l'assistència participativa, vivencial, a l'espectacle del Tio Peret, l'arreglaolles (www.piratakim.com)
- la realització de les activitats didàctiques, actualitzades, engrescadores i significatives, per part dels alumnes i amb la dinamització dels mestres (www.altrespoblesaltrescontes.com)

Com veureu aviat, els materials didàctics són força diferents dels que disposava l'activitat anteriorment. El resultat actual és un nou dossier, renovat i de qualitat, tant pel que fa als continguts educatius com pel que fa als continguts estètics del dossier. Esperem que el seu ús us sigui de profit i us convidem a dir la vostra per tal de millorar aquest material entre tots els actors implicats (kim.arnal@gmail.com).

"Ravi Xanó" és una proposta, dins de l'eix transversal de l'educació, per a les relacions interculturals. El dossier didàctic ens ofereix l'oportunitat d'apropar als alumnes a la cultura gitana, amb una significativa mostra d'activitats. Els participants descobriran una cultura nova, molt propera i interessant. I també com s'ha interrelacionat aquesta cultura amb la nostra cultura comuna.

L'activitat didàctica, continguts, objectius i metodologia

L'activitat didàctica

L'activitat didàctica “**Ravi Xanó**” està adreçada especialment al cicle mitjà d'educació primària. Malgrat que es pot utilitzar independentment, és recomanable acompanyar-la de la representació teatral a cura del **tio Peret**, l'**arreglaolles**.

L'activitat didàctica s'ha de fer amb posterioritat a l'espectacle teatral, tot i que és recomanable, per part del mestre, introduir el tema prèviament. Es pot parlar una estona dels gitanos. Demanar als alumnes què en saben d'aquest població, si coneixen gent d'aquesta cultura. Si coneixen algun artista gitano, els crida alguna cosa l'atenció o hi ha companys a classe que són gitanos o tenen parents gitanos, és interessant que ens expliquin coses de casa seva, de la seva família, dels seus costums,... La resta d'alumnes podrà preguntar qüestions d'interès sota la dinamització del mestre.

Aquests materials didàctics no pretenen ser una unitat estructurada de disseny curricular. La manera d'usar-los és a criteri dels mestres, i dependrà també de les eines curriculars de cada centre.

Aquestes activitats tenen molt a veure amb el treball de fets i conceptes, procediments i valors, de l'àrea de llengua, i pren cura dels aspectes de comprensió i expressió oral. En aquest sentit voldríem destacar el paper que hauria de tenir el mestre com a transmissor de cultura oral dins l'aplicació d'aquest material. Precisament, la valoració de la importància de la transmissió oral del coneixement i l'experiència és un dels aspectes més significatius que podem tenir en compte a l'hora de tractar una cultura tradicional marcada per la transmissió de coneixements des de l'oralitat.

Aquest paquet d'activitats fa un repàs als diferents aspectes que ens poden ajudar a conèixer, en els seus trets generals, la cultura gitana. Incideixen en aspectes bàsics i generals, i en la visió global. Aquest coneixement i experiència ens ajudarà a resituar un poble i una cultura, molt nostrades, més enllà dels tòpics i el desconeixement generalitzat.

També ens assembla molt important aprofitar les dificultats de sintonia i rebuig que sovint desperta aquest poble, en una part de la nostra societat, per treballar aquestes relacions. Estem convençuts que el treball d'aquest dossier pot facilitar un major coneixement, més comprensió i, potser, una valoració més gran d'aquesta minoria cultural gitana.

Continguts

- El conte d'en Ravi Xanó, com a centre d'interès
- El poble gitano transnacional
- L'origen històric dels gitanos
- Llengua romaní i l'influència a la llengua catalana
- Oficis tradicionals i actuals
- Societat gitana
- El flamenc i la rumba catalana
- Sedentaris i nòmades
- Prejudicis i tòpics
- Els altres gitanos, “e aver rromà”

Objectius

- Donar a conèixer les coordenades històriques, lingüístiques, socials, tradicionals, artístiques i econòmiques dels pobles gitanos, per fomentar la comprensió i el reconeixement envers aquesta cultura.
- Fer reflexionar als nens sobre la importància que té tota cultura.
- Facilitar la comprensió intuïtiva que el contacte amb la diferència és necessari i profitós.
- Potenciar el respecte a la diversitat donant a conèixer elements de la cultura i societat gitanes, i afavorir el diàleg amb la diversitat.
- Fomentar l'estima i la implicació personal dels alumnes respecte a la importància que té qualsevol cultura, i la gitana en particular.
- Donar a conèixer la contribució de la cultura gitana a la nostra societat.
- Facilitar la reflexió sobre l'injustícia social dels tòpics i dels prejudicis.
- Donar a conèixer la nova emigració gitana.

Metodologia

El nou dossier didàctic de l'activitat-espectacle "**Ravi Xanó**" el podeu trobar en format CD i també a la web específica: www.altrespoblesaltrescontes.com

Potser, en el futur, s'hi realitzin edicions tradicionals, en paper, per part d'alguna institució.

Les activitats que hi trobareu tot seguit es poden descarregar a gust de l'usuari a partir dels pdf corresponents. Per tant, el mestre pot programar les activitats que vol realitzar i imprimir-les fàcilment o fotocopiar-les, a partir de la selecció feta. Us convidem a fer una ullada a tota la proposta abans de fer la tria pertinent.

Com veureu de seguida, les activitats estan adreçades directament a l'alumne, en segona persona. Ell disposa de tota la informació que necessita per fer una activitat (i tot en un mateix full). Tot i això, és del tot recomanable que el mestre verifiqui que es llegeix bé la informació prèvia, que s'entén, i que es compren també l'enunciat de la qüestió o l'activitat que s'empren. Són, per tant, activitats d'ús per a l'alumne que el mestre dirigirà acuradament, segons la realitat pròpia. El mestre no disposa d'informació addicional a la guia, tot i que els fulls d'activitats de l'alumne són força explícits. Al mestre li caldrà una lectura atenta, amb intenció, i aplicar el bagatge propi per conduir amb cura qualsevol de les activitats proposades. Potser l'activitat musical (flamenc i rumba), en alguns casos, us pot presentar algun problema. Si és així, adreceu-vos als especialistes de música o deriveu-ne la seva realització.

Hi ha activitats individuals, per parelles, de grup i de grup classe. De tota manera, el mestre sabrà adaptar l'organització de cada proposta de treball a cada realitat i situació.

Donem una importància especial a les activitats de gran grup, de discussió i reflexió. Procureu disposar de temps suficient per aplicar-les i tingueu bona cura a l'hora d'organitzar aquestes sessions. El vostre paper com a moderadors va més enllà de la conducció. Preneu notes del que es diu si us assembla rellevant i, en alguns moments de les activitats, faciliteu la reflexió i qüestioneu els aspectes que així us ho mereixin.

També ens assembla que hi haurà activitats que requeriran de l'ús d'enciclopèdies, Internet, visitar la biblioteca, etc. És una bona oportunitat per treballar hàbits instrumentals de recerca del coneixement. Gràcies a les vostres indicacions, considerem que els alumnes podran organitzar-se satisfactòriament.

El conte d'en Ravi Xanó

Fa temps, molt temps, quan els gitanos vivien encara a l'Índia, el seu nom era: roms, el poble romà.

Algunes famílies de gitanos rom vivien a la pròspera ciutat de Xungar, al nord de l'Índia. Ciutat que estava governada en aquells temps per un maharaja anomenat Jadevindro.

A la ciutat de Xungar passava igual que ara a casa nostra. Hi vivien persones de moltes cultures diferents, que parlaven llengües distintes, i amb costums molt variats. A Xungar, els rom tenien una feina especial per a ells. Es guanyaven la vida, l'aliment, el "jallipén", cuidant de cavalls ("almifors"), rucs ("buchinongues"), cabres ("braquies") i camells ("chamullos"). De tant en tant, rebien la burla de gent malintencionada.

- Ui!, són aquí els que fan pudor a cavall...

Malgrat això, els rom eren feliços. Cuidaven dels animals domèstics de la ciutat, sobretot dels cavalls, als que s'estimaven tant.

Un dia, el maharaja es trobava sol i avorrit en el seu palau ("chuqueló") i va decidir casar-se amb una jove i graciosa princesa anomenada Zelda. La jove, la princesa, era la noia més bonica que havia nascut de mare, i des que va arribar a palau va "camelar" a tothom amb la seva alegria i saler. El maharaja estava tan content amb la seva princeseta que va decidir regalar-li el seu millor cavall, el Soliman, el millor cavall de l'Índia i del món sencer.

Aquest cavall, des de ben petit, va ser cuidat pel Ravi Xanó, un gitano antic que treballava a palau, i que s'ocupava de les cavalleries personals del propi rei Jadevindro.

Un dia, la princesa va demanar al Ravi Xanó que l'acompanyés a la fira ("chandi") de Xungar. Ella volia anar fins allà per lluir la seva bellesa, la seva alegria, el seu "salero", dels vestits, les joies... però sobretot del cavall Soliman, el millor cavall de l'Índia i del món sencer.

El Ravi li va dir que no podia ser, que no podia, en aquell moment, satisfer els seus desitjos. Aquella nit -li va explicar- havia somiat amb foc, i quan els rom somiaven amb foc tenien la creença que alguna cosa dolenta els podia passar, i més si abandonaven el "chuqueló".

La princesa Zelda va riure de les creences antiquades –deia ella– del Ravi Xanó, i el va obligar a acompanyar-la a la “chandi”, a la fira de Xungar. L’endemà mateix del seu somni estrany, el Ravi va preparar el cavall i van sortir cap a l’edifici central de la fira, el mercat de la ciutat. Quan van passar per sota de l’arcada d’entrada al recinte, tothom va començar a saludar a la princesa. Els homes acotaven el cap, mentre les dones cridaven d’admiració i respecte.

Allà, hi havia també un encantador de serps, d’aquells que fan aquesta feina per entretenir la gent, a canvi d’unes monedes. La serp ballava al so de la flauta, encantada, com de costum. La mala sort, el destí, la desgràcia, van fer que l’encantador aturés de cop la seva cantarella hipnòtica, en quedar bocabadat davant d’aquella princesa tan bonica, tan finament vestida i enjoïad, que lluia la millor muntura que es pogués imaginar. La serp que, fins aleshores, ballava distreta i amb ritme, va quedar desencantada de cop. Amb la mala fortuna que l’animal va prendre por, en trobar-se voltejada de tanta gent esverada, amb tant de crit i animació, i al davant d’aquell cavallàs que tenia ben bé a tocar. La reacció animal de la serp va ser la d’atacar de mala manera. Es va esmunyir entre la gent i va acabar per mossegar al pobre cavall Soliman, que no s’ho esperava. A partir d’aquell moment, tot va anar molt ràpid. El cavall, fora de si, va acabar per llençar fora de la sella a la princesa, que va morir en caure contra el terra.

El maharaja, en conèixer la notícia, va quedar molt afectat, amb una pena molt gran dins seu. I també, amb fúria, amb ràbia... fins quedar trastornat, boig, “dilo”. En Jadevindro va fer responsables de la mort de la princesa, al cavall (va dir que era un cavall malcriat i poruc) i al propi Ravi Xanó. Els va castigar durament. I, fins i tot, el cavall va quedar malferit. Un any després d’aquell terrible succés, el maharaja que empitjorava de la seva bogeria va ordenar a tots els rom d’abandonar Xungar i el seu reialme. Si no ho feien –va assegurar– el seu exèrcit els empaitaria fins a fer-los fora del “chim”, del país.

Els rom van agafar por i van començar a abandonar Xungar i el regne. Van decidir viatjar cap als països de la posta del sol. El Ravi Xanó, la nit que fugia amb els seus, va veure l’oportunitat d’endur-se amb ell al castigat cavall Soliman. Qui millor que ell el cuidaria?, es va preguntar a si mateix.

El maharaja, alertat de la desaparició del cavall, va sortir amb els seus soldats a la recerca i captura del grup d'en Ravi. El governant, molt alterat i maniàtic, dirigia el seu exèrcit sense massa encert. Tan aviat feia avançar als seus homes cap al sud, com cap al nord, o a l'est i després cap a l'oest. Ningú, entre les tropes d'en Jadevindro, gosava contrariar aquelles ordres tan esbojarrades, mentre els fugitius s'esmunyien cada cop més lluny.

La gent d'en Ravi Xanó va abandonar finalment el reialme i, fins i tot, l'Índia. Van decidir fugir més que lluny. Sempre cap a Occident, tal i com havien decidit els rom de totes les famílies. Volien allunyar-se tant d'aquell indret perquè els espies i els exploradors del maharaja no els poguessin trobar mai. El grup d'en Ravi, i molts d'altres grups de roms, van creuar alguns països de l'Orient, com ara l'Afganistan, l'Iran o Turquia. Al cap de molts anys, el Ravi Xanó va arribar a un nou continent, a Europa. I va ser a Espanya, a Catalunya precisament, on –per fi– va finalitzar, aquella gent fugida, la seva llarga travessa. Després, durant segles, els rom, amb els seus carruatges i cavalleries, van seguir viatjant de poble en poble, treballant de ferrers, firaires, o tractants de bestiar, gràcies als seus bons coneixements en aquestes matèries.

Fi de la història

Autor : Quim Arnal

Conte inspirat en la cultura gitana i en la fugida històrica que van protagonitzar els avantpassats dels gitanos, des de l'Índia envers l'Occident, en els segles IX i XI de la nostra era.

Compresió lectora

Activitat 1. Llegeix la història d'en Ravi Xanó

Les pàgines 7,8,9, contenen la llegenda d'en Ravi Xanó, un gitano de l'Índia. La història, si ho recordes, us la va narrar l'oncle Peret, l'arreglaolles. Probablement us ho va passar la mar de bé escoltant les peripècies d'aquest rodamón gitano. Ens va contar, el Peret, que aquesta història l'explicava a tota la família el seu avi, el "Chorromujo", a la bora del foc.

El conte escrit us permetrà reviure el que els va passar als personatges de la història. Refresqueu també la memòria recordant l'espectacle de l'oncle Peret. I quan us sapigueu bé el conte, no dubteu a contar-lo als vostres amics, germans petits o grans, als pares, o a qui vulgueu...

Activitat 2. Comprenem el conte

Ara et posem unes preguntetes que et serviran per recordar i retenir el conte al teu cap.

Llegim la història d'en Ravi Xanó... i responem:

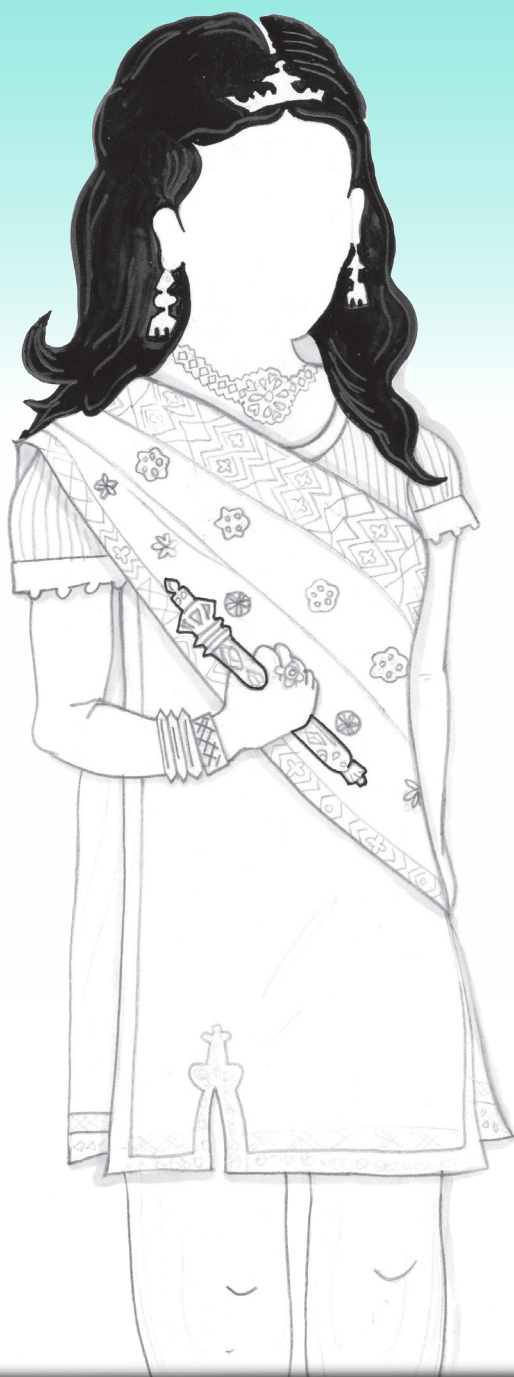
- 1- Qui és el Ravi Xanó? quina feina fa?... per a qui treballa?
- 2- Explica alguna cosa de la ciutat de Xungar; fes memòria
- 3- Què li demana fer la princesa Zelda a en Ravi? Perquè li ho demana?
- 4- El Ravi Xanó es nega a anar a la fira. Per quina superstició o creença?
- 5- Com es produeix l'accident de la princesa?
- 6- Com reacciona el maharaja, el rei Jadevindro?
- 7- Què fan els rom després d'aquest succés? Per on passen?... on van?
- 8- Què creus que va fer el Ravi Xanó quan va arribar al nostre país, ja vell i cansat? Quins oficis et sembla que van practicar ell i la seva gent per guanyar-se la vida?

Activitat 3. Dibuixa i acoloreix

A la portada d'aquest dossier tens dibuixats i benicolorits a en Ravi Xano i al seu cavall Soleiman.

Fes el mateix amb la princesa Zelda: dibuixa la cara i pinta sencer el dibuix. Pots inspirar-te en la cara d'una de les teves companyes de classe o dibuixar una cara de manera lliure. Tingues en compte que la princesa Zelda era una joveneta molt maca, d'ulls grans, molt expressius, i moreneta de pell.

Els colors dels vestits de la princesa han de ser vius, llampants i violats, com és costum de l'Orient, de la llunyana i exòtica Índia. I les joies... més encara!

L'origen històric dels gitanos

Els gitanos, de vegades, també s'anomenen roms, o poble romà. Són descendents d'un poble oriental que vivia al nord de l'Índia. Fa molts segles que els gitanos van deixar els seus territoris per viure-hi a molts llocs del món, entre ells Catalunya i la resta d'Espanya.

Com veieu, són un poble d'orígens viatgers. Ja antigament els gitanos vivien de forma nòmada, anant d'un lloc a un altre, desplaçant-se amb els seus carros i "carromatos". Buscaven feina d'aquí cap allà, practicant els seus oficis i fent comerç, sobretot amb bestiar, amb roba, etc.

Els gitanos són un poble molt nostre. Formen part de la nostra societat multicultural i de la nostra història.

Sabies que... els gitanos van arribar al nostre país abans que Cristòfor Colom descobrís el continent d'Amèrica!!

Activitat 1. De l'Índia a Barcelona!

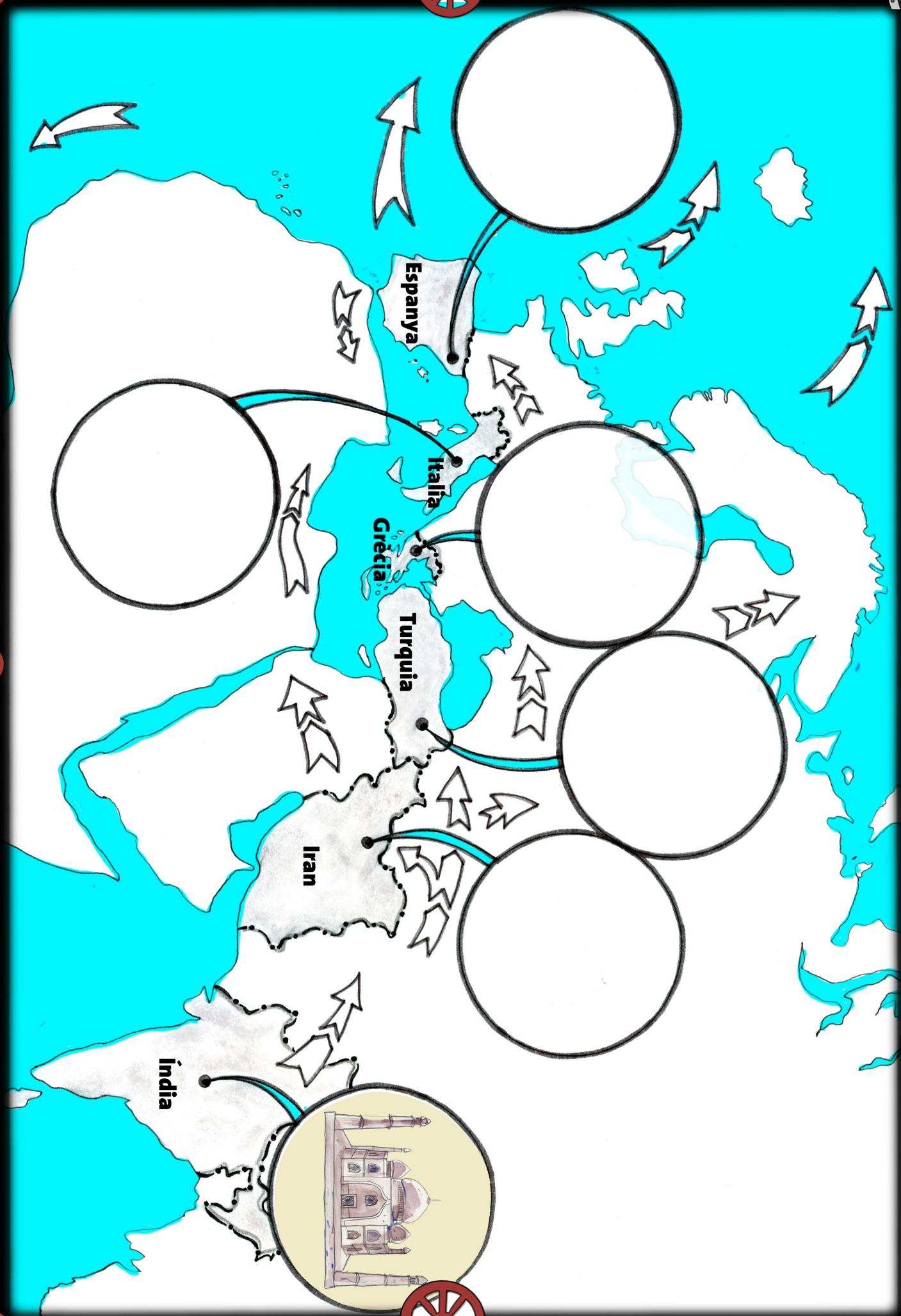
Ara et convidem a seguir la ruta dels gitanos des de la seva Índia d'origen fins a la ciutat de Barcelona, on van arribar –diuen les cròniques històriques – cap a l'any 1447.

Què has de fer:

Agafa un mapa del món, o un atlas per situar-te. A la pagina següent tens un mapa de bona part d'Àsia i Europa. Pinta les fletxes dibuixades que assenyalen el camí del viatge dels gitanos des del seu lloc d'origen. En aquest llarg viatge els gitanos van fer unes "escales" (parades) importants. Les escales es corresponen a algunes ciutats o països que hi ha en aquest recorregut:

Índia - Iran - Egipte - Turquia - Grècia - Italia - Espanya (Barcelona)

Il·lustra el mapa amb dibuixets. Dibuixa dins dels cercles del mapa un monument important d'algunes de les ciutats o països per on van passar i viure els gitanos. Hauràs de consultar l'enciclopèdia, Internet i, potser, el mestre t'haurà d'orientar.

Treballem la llengua

Els gitanos tenen el seu idioma. A Espanya aquesta llengua se'n diu "caló". A l'espectacle del tio Peret, recorda-ho, vas escoltar paraules en aquesta llengua.

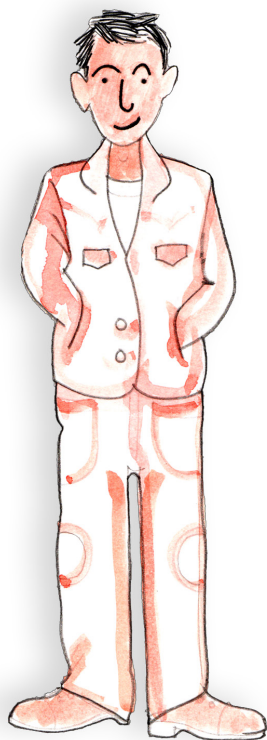
Els gitanos espanyols parlen habitualment el castellà. Però també n'hi ha que parlen català, gallec o euskera. Tots utilitzen sovint paraules del seu idioma propi.

La llengua gitana ha incorporat al seu vocabulari paraules de tots els països per on els gitanos van passar i viure. A més, totes les llengües europees tenen al seu lèxic paraules gitanes o d'origen gitano.

Les paraules gitanes que hem incorporat a la nostra llengua se'n diuen "gitanismes". En el català hi ha gitanismes, arabismes (de la llengua àrab), germanismes (de la llengua alemanya), anglicismes (de la llengua anglesa), francesismes (de la llengua francesa), italianismes (de la llengua italiana) etc.

Activitat 1. Gitanismes i més ...-ismes!

Relaciona amb fletxes els dibuixos amb les paraules catalanes. I les paraules catalanes amb la llengua "mare", d'origen, de la qual provenen aquestes paraules.

italianisme

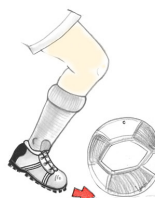
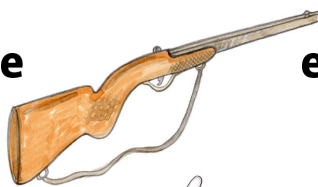
gitanisme

germanisme

francesisme

anglicisme

arabisme

espagueti

tap

xaval

xut

escopeta

sucre

Activitat 2. vocabulari “caló”

A l'espectacle de l'oncle Peret, i a la narració del conte que tens en aquest dossier, hi ha paraules gitanes, en caló. Identifica-les amb els dibuixos i amb la seva correspondència al català. Si no et surt a la primera, mira a la narració i trobaràs la resposta adequada.

palau

cavall

burro

cabra

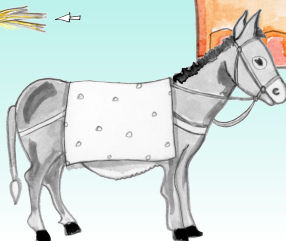
país

fira

palla

personatge

aliment

braquia

xuqueló

Ravi Xanó

almifor

chandi

chim

jallipen

cha

buxinongue

Activitat 3. Paraules catalanes d'origen gitano

Per acabar aquest apartat de llengua, et convidem a conèixer algunes paraules catalanes que tenen l'origen a la llengua gitana.

Relaciona els dibuixos amb les paraules i després escriu un sinònim de cada paraula. Utilitza el diccionari si et cal.

jalar:

xabola:

pispar:

carpanta:

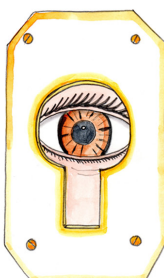
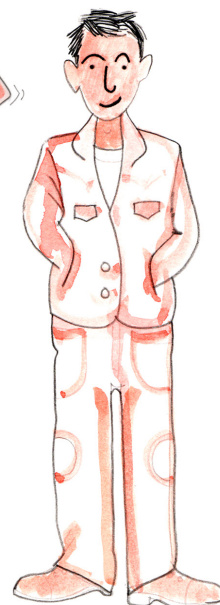
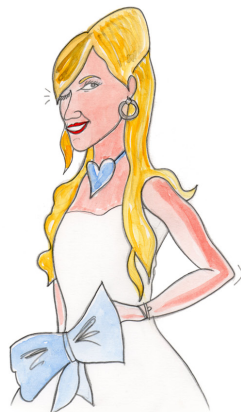
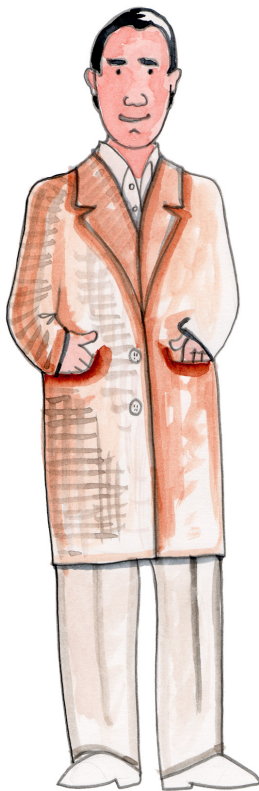
paio:

xaval:

calés:

camelar:

guipar:

Oficis històrics i actuals dels gitanos

Els gitanos s'han guanyat la vida, sobretot, practicant els seus oficis tradicionals, considerats com a típics d'aquesta cultura. Alguns d'aquests oficis ja els tenien a l'Índia, fa segles.

Els oficis històrics més típics dels gitanos, han estat: esquiladors, estanya paelles, jornalers, cistellers, firaires i venedors (sobretot de cavalleries), entre d'altres. Molts d'aquests oficis ja quasi no es practiquen a l'actualitat.

Activitat 1. Recerca i defineix amb l'ajut del diccionari, si et cal, els següents oficis típicament gitanos.

cistellers:

tractants de bestiar:

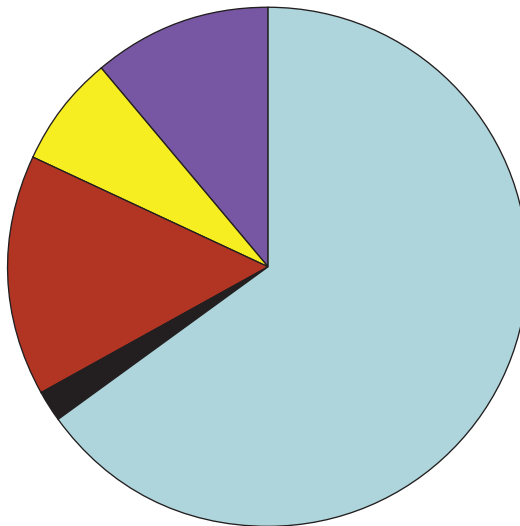
estanyapaelles:

Els antics oficis gitanos han caigut en desús, com també els oficis tradicionals en general. Vivim ara, en un món modern, en què els oficis, els costums i les tradicions del passat, canvien. A l'actualitat, els gitanos fan tota mena de feines dins de la nostra societat. Però la feina que més fan els gitanos, i arreu del món per igual, és la venda ambulants. Per fires, per mercats, als "mercadillos". Aquesta activitat econòmica comercial té una gran importància per als gitanos i per a la resta de la societat.

Activitat 2. Diagrama de "formatgets"

Si no coneixeu el diagrama de formatgets, tranquils, el mestre us l'explicarà abans de fer l'activitat.

Poseu al diagrama, al costat de cada formatget, els percentatges que hi corresponen sobre els oficis o activitats econòmiques que desenvolupen els gitanos a l'actualitat. Trobareu les dades a sota.

Comerç:	65%
Artistes:	2%
Treball al camp:	15%
Treball a la construcció:	7%
Altres oficis:	11%

Total: 100%

Societat gitana

Els gitanos formen un poble de més de dotze milions de persones. Es troben repartits per tot Europa, el nord d'Àfrica, l'Extrem Orient fins a l'Índia, Amèrica i Austràlia.

Els gitanos poden ser força diferents, depenent principalment del lloc on viuen, però mantenen certes característiques que els unifiquen. Hi ha una dita que diu que els gitanos, d'allà on siguin i per diferents que siguin, se saben reconèixer.

En general, formen un poble que valora, per sobre de tot, la família. També la seva manera de viure la vida, la llibertat, les seves tradicions, valors i cultura. A les famílies gitanes es té una gran cura dels petits, dels fills, i un gran respecte per la gent gran, els "tios" i les "ties", els oncles.

Les societats gitanes, de vegades, fins i tot conserven les seves lleis pròpies. Tot i que de mica en mica, queden a banda, ja que la societat gitana canvia, es modernitza i s'apropa més al que podríem anomenar "la societat majoritària". Aquest fenomen és similar al que viuen altres pobles tradicionals del món.

Activitat. Digues el perquè de les següents afirmacions. Raona-ho amb un company (activitat per parelles).

- 1 - Els gitanos són un poble internacional.
- 2 - Les persones gitanes viatgen molt, si cal, per visitar un parent malalt o per acudir a una boda.
- 3 - La gent gran gitana no acostuma a viure a residències per a vells.
- 4 - Les tradicions i costums gitanes també canvien i desapareixen.
- 5 - Els gitanos són, a la vegada, iguals i diferents a la resta de la societat.

Les arts gitanes

Les activitats artístiques dels gitanos han estat i són allò més valorat d'aquest poble, per part de les societats on hi viuen.

Els gitanos, especialment els artistes de renom, gaudeixen de l'aprovació i l'estima del públic, de la gent. Sobretot, són apreciats a la nostra societat la música, el cant i el ball, propis d'aquest poble.

A banda, els gitanos, en general, pateixen incomprensió, rebuig, quan no directament racisme. Aquesta situació ve de lluny i es produeix a la majoria de llocs on hi ha població gitana. L'origen d'aquest mal s'ha de buscar en el "xoc cultural" entre els pobles nòmades, com ara els gitanos, i els pobles sedentaris que formen bona part –el gruix majoritari– de la societat. Això us ho explicarem millor més endavant a l'apartat « nòmades i sedentaris » d'aquest dossier.

Correus d'Espanya va editar fa uns anys un segell commemoratiu d'un gran cantaor gitano, Camarón de la Isla, arran de la seva mort. Aquest artista, és, probablement, la personalitat gitana més estimada i reconeguda al nostre país.

Correus de França va editar també, fa uns anys un segell dedicat als gitanos i a la seva manera particular de viure la vida viatjant. Aquest segell es titula "gens du voyage" (gent del camí), i és un petit homenatge a aquest poble.

Ara, us toca a vosaltres....

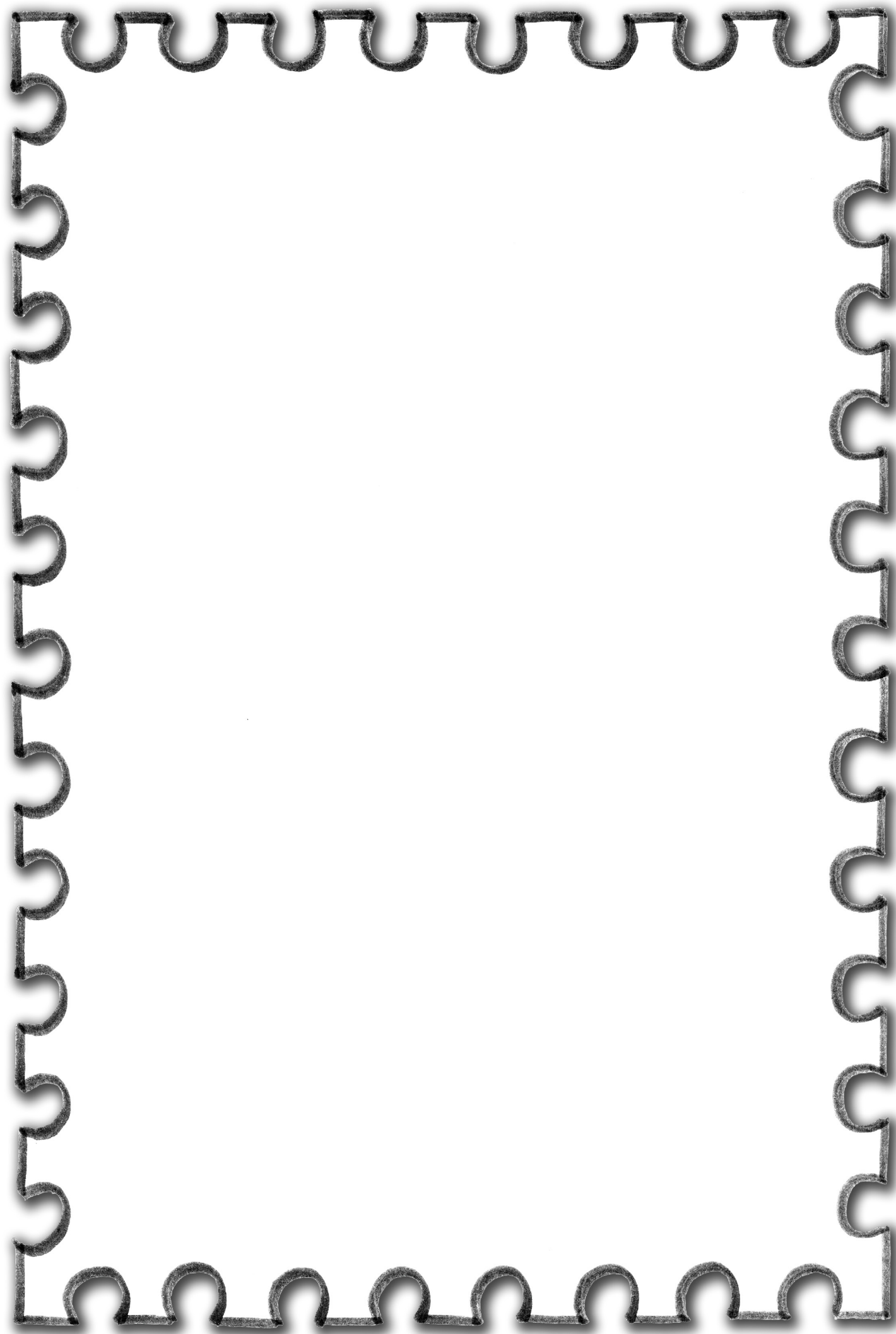
Activitat 1. Fes el teu segell!

Et proposem que t'inventis un segell al teu gust que descrigui d'alguna manera el món gitano, i que sigui com una mena d'homenatge a aquest poble tan nostre.

El segell ha de dur el nom del país: ESPANYA

El valor del segell: 0,30 euros

En petit, en un lateral, el nom de l'autor (el teu nom)

Audició musical: del flamenc a la rumba!

A Espanya, i a Catalunya, hi ha músiques típicament gitanes. La mare d'aquestes músiques s'anomena flamenc. Dins del flamenc hi ha "pals" (com els pals de les cartes), és a dir, músiques semblants i alhora diferent, que totes en conjunt formen aquesta música peculiar, tan espanyola i també tan catalana, i tan internacional.

El lloc d'Espanya on hi ha més flamenc, i on està més arrelada aquesta música és Andalusia. Però, a Catalunya, fa segles que els gitanos canten en català les seves farruques, tangos, rondenyas, garrotins, sandós, rumbes,...

Aquestes músiques neixen de la barreja entre les cultures i la gent del nostre país, al llarg dels temps. La seva base és la música popular andalusa, sobretot influïda per la música nord-africana, i per l'aportació importantíssima dels gitanos, i de la seva cultura mil·lenària.

La rumba catalana és una música flamenca típica de Catalunya. S'ha fet popular gràcies a intèrprets com Peret, Sabor de Gràcia, Estopa, Gato Pérez, Los Manolos, Ai, ai, ai, Gertrudis, Ojos de Brujo,... i a molts d'altres.

Havies llegit mai la lletra d'una cançó flamenca?

Aquí tens un "garrotín" de Lleida del segle passat....

Peixatera, peixatera,
m'has venut un peix pudent!
Apa, torna'm la pesseta,
o s'ho diré a tota la gent!

Del disc Rumberes dels Garrotan"

Ara, un tros d'una buleria que cantava Camarón de la Isla....

"Luna llena,
tú eres errante,
tú eres flamenca
y canastera"

Activitat 1. Audició musical: flamenc!

Escolteu detingudament la música que us posaran a classe. Feu-ho vàries vegades, i respongueu:

Mestre, fora bo que els alumnes coneguin les preguntes abans de l'audició. Escolliu els temes de l'audició amb cura. Ja bé sigui amb la vostra discografia personal, de l'escola o de la biblioteca municipal.

Escriu el títol de la cançó:

Quantes persones intervenen a la interpretació ?

Identifica els instruments:

Quin –creus– és l'instrument més important? Per què?

Com és el cant ? Creus que és fàcil o difícil cantar així?... Raona-ho.

Què has entès de la lletra?

Quin sentiment transmet la cançó?

Quina emoció et transmet a tu? T'ha agradat?

Compartiu amb els companys de classe les vostres impressions sobre aquesta música (modera el mestre).

Activitat 2. Audició musical: rumba!

Escolteu detingudament la música que us posaran a classe. Feu-ho vàries vegades, i respongueu:

Mestre, fora bo que els alumnes coneguin les preguntes abans de l'audició. Escolliu els temes de l'audició amb cura. Ja bé sigui amb la vostra discografia personal, de l'escola o de la biblioteca municipal.

Escriu el títol de la cançó:

Identifica els instruments:

Quin –creus– és l'instrument més important? Per què?

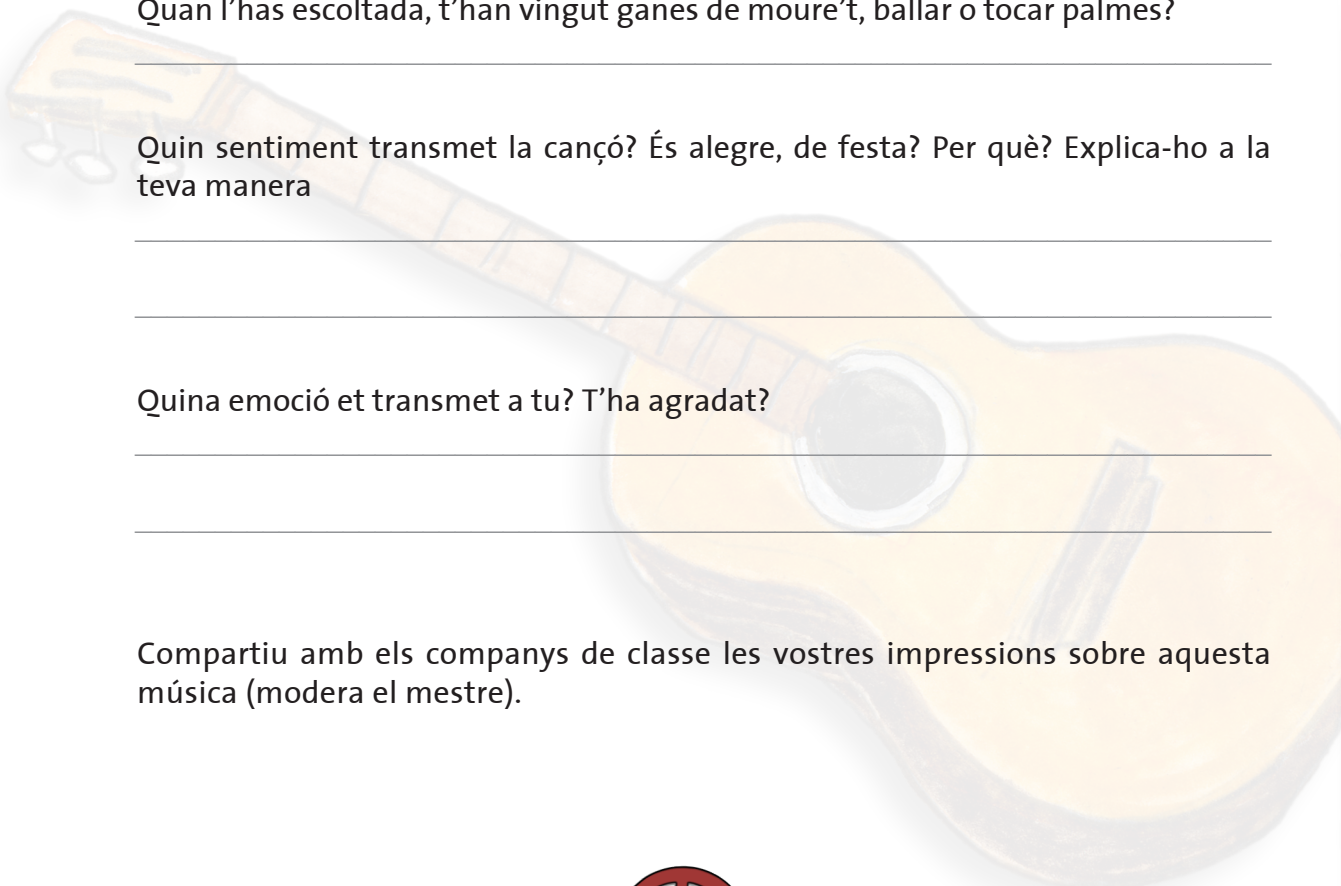
Què has entès de la lletra?

Quan l'has escoltada, t'han vingut ganes de moure't, ballar o tocar palmes?

Quin sentiment transmet la cançó? És alegre, de festa? Per què? Explica-ho a la teva manera

Quina emoció et transmet a tu? T'ha agradat?

Compartiu amb els companys de classe les vostres impressions sobre aquesta música (modera el mestre).

Activitat 3. Relaciona amb fletxes

Relaciona, amb fletxes, l'inici de la frase de l'esquerra del full amb la seva continuació correcta que li correspon del bloc de la dreta.

La rumba catalana

els encanta als gitanos

El flamenc

neix entre els gitanos catalans

Camarón de la Isla

el més gran 'cantaor' conegut

Guitarra i veu

els pares de la rumba catalana

El Peret i el Pescaïlla

els instruments bàsics del flamenc

La rumba catalana

'bailaora' catalana i universal

Carmen Amaya

es música flamenca, festiva i popular

Formes de vida: nòmades i sedentaris

Ja heu après moltes coses sobre els gitanos. Sabeu que han viatjat molt, i encara ho fan molts. I per raons ben diverses: per practicar els seus oficis nòmades i el comerç ambulant, per retrobar-se amb la família, per fugir de conflictes, persecucions, guerres, fam, etc. En general, per procurar millorar les seves condicions de vida.

Avui dia, la majoria de gitanos viuen en un lloc fix, són sedentaris com la majoria de persones de la nostra societat. A Barcelona, hi ha barris on les famílies gitanes hi són presents des de fa més de cinc segles!

Les formes de vida dels nòmades i del sedentària sovint entren en conflicte. Els costums i hàbits d'uns i altres són molt diferents. Això provoca un problema d'enteniment, de mentalitat, una antipatia que, amb el temps, pot provocar prejudicis, marginació, refús i racisme.

Els problemes entre nòmades i sedentaris són habituals arreu del món. Ha passat amb els gitanos i els sedentaris a molts països. Altres pobles nòmades, com ara els tuareg, els boxquimans o certes tribus amazòniques o de pastors africans pateixen el mateix problema. És, per tant, un conflicte de mentalitat i, de vegades, d'interessos, que es produeix arreu del món.

En aquests conflictes tenen les de guanyar els sedentaris, que són majoria (són també els que tenen els mecanismes de poder, els que manen), en front dels nòmades, que sempre són pobles més minoritaris i d'organització més feble.

Els gitanos estan considerats –encara avui dia– com un dels pobles del món, sinó nòmada, sí de mentalitat nòmada. Malgrat que, com us indicàvem abans, els gitanos, en la seva gran majoria –avui dia– són sedentaris.

Activitat 1. Relaciona les idees d'una columna amb les de l'altra

“CARROMATO”	TREBALLS QUE ES FAN DE LLOC EN LLOC
SEDENTARI	LLOC ON ES VIU DE MANERA PROVISIONAL
NÒMADA	CASA AMB RODES
OFICIS NÒMADES	AGRUPACIÓ DE CASES
POBLE	PERSONA QUE VIU I TREBALLA EN UN LLOC
VENDA AMBULANT	PERSONA QUE VIU I TREBALLA VIATJANT
CAMPAMENT	COMERÇ ITINERANT

Activitat 2. Uneix idees contràries d'una columna amb les de l'altra

"Carromato"

feina en una fàbrica

Sedentari

pis, casa

Oficis nòmades

llogarret, poble, ciutat

Campament

botiga

Venda ambulant

itinerant

Fix

nòmada

Activitat 3. Dibuixa i acoloreix

... una escena que tingui a veure amb la vida nòmada o amb la vida sedentària. Et proposem dues llistes amb algunes coses que poden sortir al teu dibuix. Són només un exemple. Però atenció, a cada llista hi ha 3 coses que s'han "colat" per error. Vés en compte per no posar-les al teu dibuix.

Llista de vida nòmada

furgoneta
rulot
moble llibreria
natura
campament
foc a terra
carrer
riu
parada ambulant
pupitre
gos, gat, ocell
carretera
horitzó lliure
bidó per a l'aigua

Llista de vida sedentària

casa
pis
campament
fàbrica
monument
cotxe
foc a terra
supermercat
cinema
cabra
ciutat
natura
camps
granges

AGAFA UN FULL EN BLANC I DIBUIXA L'ESCENA. ABANS DE DIBUIXAR, INTENTA IMAGINAR-TE-LA PRIMER.

A veure com et queda....

Pensem en grup. Tòpics i prejudicis

Els gitanos formen la minoria cultural més important que hi ha a Espanya, i també a Europa. Altres minories que hi ha al nostre país són els magribins, els equatorians, els romanesos, etc.

Els gitanos fa segles que són a Espanya, i per tant hem de parlar de gitanos espanyols o gitanos catalans. Formen part de la societat d'aquí des de fa molt, molt temps. Són, per tant, un dels nostres pobles.

Els gitanos han estat tradicionalment, al nostre país, un grup menyspreat, rebutjat, marginat, i fins i tot perseguit.

Els gitanos pateixen encara aquests prejudicis i tòpics, que no ajuden gens a resoldre el conflicte històric que ha patit aquesta minoria.

Els prejudicis més comuns asseguren que es tracta de gent gandula, violenta, "jaranera", enganyosa, de difícil convivència, inculta, de mal viure, etc...

Hi ha tòpics que no són tan negatius, com ara els que fan referència a la bellesa d'aquesta gent, al seu sentit de la superstició, a les seves habilitats artístiques (el ritme, el compàs), a la seva gràcia, als seus oficis tradicionals, al seu temperament (sentimentals i apassionats), etc.

Sabies que tots els pobles i cultures patim tòpics i prejudicis?

Mira els exemples que et posem tot seguit:

els catalans són uns garrepes • els àrabs són traïdors

els jueus són avars • els gallecs són rars

els andalusos són ganduls • els de Madrid.... uns "xulos"

Com veus, poc o molt, tothom pateix aquestes opinions injustes, poc o gens justificades que, poc o molt, són menyspreatives.

Els gitanos, al nostre país, són els que han d'aguantar més aquesta visió tan despectiva sobre el seu poble, els seus costums i la seva forma de vida.

Ara farem un parell d'activitats sobre aquest tema i aquesta situació.

Activitat 1. Defineix amb l'ajut d'un diccionari, els dos conceptes principals d'aquest tema.

Tòpic:

Prejudici:

Activitat 2. Pensem en grup

Pensem en grup. Fem una taula rodona tot el grup classe. Reflexioneu sobre els tòpics i els prejudicis, i opineu. Podeu debatre també, malgrat que les conclusions finals, ineludiblement, us han de fer veure quant d'injustos són els prejudicis, i de vegades també els tòpics.

Entre tots, mireu de trobar alguns exemples més de tòpics i prejudicis. A veure si sou capaços de trobar-ne tres més!

“E aver rroma”, els altres gitanos

Durant els darrers anys ha vingut al nostre país una gran quantitat d'emigrants, per treballar i viure. Entre aquests emigrants hi ha una part, força important, de gitanos originaris d'altres països europeus.

Moltes d'aquestes persones venen de l'Europa de l'est, especialment de Romania i Bulgària. Ells són: “e aver rroma” (traduït de la llengua gitana vol dir: els altres gitanos).

Romania, Bulgària (i també Espanya) són alguns dels països del món on hi ha més població gitana. D'aquests dos països venen famílies senceres, grups i persones individuals per procurar la millora de les seves condicions de vida en el nostre país.

Els altres gitanos estan distribuïts per bona part de la geografia espanyola, sobretot a Catalunya, Navarra, La Rioja, Múrcia, València, Madrid, Aragó...

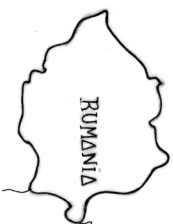
Són habituals a les zones rurals, a les zones de producció agrícola. Hi ha també qui treballa a la construcció, a les feines domèstiques, amb ferralla, fent música, etc.

Activitat 1. Mapa dels altres gitanos

A la pàgina següent tens uns elements que has de dibuixar dins del mapa d'Europa, allà on correspongui. Fes servir un mapa polític per situar-te. Els símbols de l'activitat econòmica van dins d'Espanya. Les fletxes han d'indicar el viatge d'aquests emigrants des dels seus països fins a casa nostra.

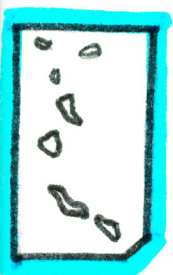
Dibuix dels països

Fletxes

Símbols de l'activitat econòmica

ALTRES POBLES / ALTRES CONTES

"NITI I EL LLEÓ"
CONTE DE L'ÀFRICA
PIRATA KIM

"RAVI XANÓ,
UN GITANO DE L'ÍNDIA"
CONTE GALÓ
TIO PERET L'ARREGLAOLLES

"CONTES DEL MAGRIB"
TEATRI D'ABDUL

www.piratakim.com Projectes associats: "Els altres gitanos" www.elsaltresgitanos.com

Materials didàctics: www.altrespoblesaltrescontes.com

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació
i Administracions Públiques
Secretaria d'Acció Ciutadana

disseny **Hans Hansen**
hanshansen.es

